

POCHLEBSTWO (192) *sb n*

Oba o jasne; -e- (16), -é- (9); -e- *MurzNT, ZawJeft*; -é- *OrzQuin, Oczko, KochPieś, PudłFr, KochCn*; -e- : -é- *Mącz (13:1), KochFr (1:3)*.

sg *N* pochlebstwo (62). ◇ *G* pochlebstwa (64). ◇ *D* pochlebstwu (3). ◇ *A* pochlebstwo (18). ◇ *I* pochlebstw(e)m (24). ◇ *L* pochlebstwie (2). ◇ *V* pochlebstwo (1). ◇ *pl N* pochlebstwa (4). ◇ *G* pochlebstw (1). ◇ *A* pochlebstwa (7). ◇ *I* pochlebstwy (5). ◇ *L* pochlebstwach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

*Postępowanie wobec kogoś tak, aby zyskać jego względy, najczęściej: pochwały, przytakiwanie; adulatio Mącz, Modrz, Calep, Cn; assentatio, palpato Mącz, Calep, Cn; blanditia(e) Mącz, Calep; assentatiuncula Mącz, Cn; ars parasitica, assensio, blandiloquentia, hypocrisis, palpum Mącz; illecebrae, palpandi actus, simulatio Calep; palpamentum, vernilitas Cn (192) : [Liszka do kura:] Więc tylko mi fwą głowkę zchyl. Iż cię w grzebyczek całuię/ A ciebie fie námiuię: Będę z tego radość miał/ Zem fie ciebie dotykála. Kur w pochlebstwie rozumu zbył: Lifzcie fwą głowę náchylił. *BierEz S4; BielŻyw 145; RejKup dd8v; Iáko fie wyerny káznodzyeiá dla iákie⁸⁰ ftráchu álbo pochlebftwá nye ma odnośić od prawdy fłowá Bożego LubPs cc marg; KrowObr A, 220; Gdyż on [Bóg] nie potrzebuie pochlebftwá żadnego/ Niedba nic o poftáwy bez fercá wiernego. RejWiz 186v, 40v marg, 41v, 55v, 122v, 189 marg, Cc8v, Ddv; Ták nas bárzo lákomftwo/ márnno poslepiło/ A z nim ono pochlebftwo/ boday fie nie zbyło. RejZwierz A6, 18v marg, 25 marg, 36v, 41 marg, 41v marg (11); BielKron 140, 195; Ars Parasitica, Pochlebftwo. Paforzictwo też bywá mówiono. Mącz 16d; Aucupari gratiam alicuius assentaciuncula aliqua, Pochlebftwem láłki v kogo fzukác á nábywác. Mącz 19c; Nihil perinde odi ac hypocrisim, Zadna mię rzecz bárziew nie mierzi yáko pochlebftwo/ álbo zmyślánie. Mącz 291d, 3d, 25d, [274]b [2 r.], 277b, 291d, 383b, 462a; OrzQuin A2; Nie wáżze fobie więcey pochlebftwá fprofnego/ dla nędznego á krotkiego á omylnego pożytku fwiátá tego. RejPos 123, 319v; RejZwierz A2, A6, B3, 25v, 49 (11); StryjWjaz C4; y fercá ludzi tym bywáyá obrázone/ gdy widzáy/ iż w wielu rzeczách przygány godnych wftykie mieyfca wychwalánie záftápiło: y lámi Vczeni ktorzi piżáy/ przychodzáy wespółek z piřmem fwym w mnimánie płochości y pochlebftwá ModrzBaz 61v; SkarŻyw 298; [autor do fraszek:] Chcećieli chwalić kogo; chwalciefz/ ále fkromnie: By pochlebftwá iákiego nieuznano po mnie. KochFr 54; [cnota] Pomożec y pochlebftwa wignac/ nienawifci *PapřUp A3v, Ev; Verniliter – Zpodbyanim bębenka, z pochlebftwem. Calep 1113a, 29b, 104b, 133a, [749]a; MA fie theż wyftrzegác dobry Obywátel pochlebftwá [...], bo co kto mowi przeciwko vmyřłowi y řumnieniu fwemu/ tho bez chytrości y zdrády być nie może. Phil G3, G4 marg, H; GrabowSet N3; LatHar 118, 262; WysKaz 40; SkarKaz)(2v; Lecz iż przez te czáły więcey iężyczne pochlebftwo wáżyło/ á nizeli rzemieřłó Rycerřkie *VotSzl C3; SkarKazSej 695a; KlonWor ded **3.****

pochlebstwo czego (1): Lákomcá złořciwego wfyřcy błogofławyá/ Ci ktorzy fie pochlebftwem yego złych řpraw báwáyá *LubPs C2v.*

pochlebstwo od kogo (2): Smáczneć też bywa od ludzi owo pochlebftwo řprofné/ owo przemierzłé dutkowánie *RejZwierz 147; ModrzBaz 136v.*

pochlebstwo czyje [*w tym: G sb i pron (6), pron poss (2), ai poss (1) „cudze” (1) (10): RejAp 27; Bo káżdy řnádnie obaczy pochlebftwo twoie/ á ony pokrythe pokłony twoie RejPos 243, 227,*

301; Abowiem kto w mowie/ ábo we wízelákíey powieści/ y w obyczáioch/ nic niebędzie miłował zmyślonego/ obłudnego/ y fárbowánego/ ten záprawdę y drugim niebędzie pochlebował/ y cudzemi pochlebftwy łączno wzgárdzi. *ModrzBaz* 17v; *SkarJedn* 182; Raz przyśzedł do niego [czart] [...] y rzecze mu: błogóśławionyś ítarcze Abrámi/ nie máłz nád cię wdrodze Bożey nikogółz dofkonálzłego. (*marg*) Pochlebftwo czártowfkie. (-) Ale fię ószukác pochlebftwem iego nie dał *SkarŻyw* [236], 352, 552.

W połączeniach szeregowych (17): *KromRozm III* Mv; Kędy nic inego nie máłz iedno obłudność/ fálłz/ zdrádá/ obmowiká/ pochlebftwá/ ízyderftwá/ co dziś wízytko dworfthwem przezywáią. *LubPs* X2v; *KrowObr* 241v; *RejWiz* 55v, 137v; *Mącz* 82c; ábyście złożywfy s íebie wízytki złości y chytrości fwoie/ zdrády/ pochlebftwá/ zazdrości/ nienawiści íwoie/ ábyście ítali iáko pirworodni íynaczkowie á dzyatki Bogá Oycá íwego. *RejPos* 301, 227, 280; *RejZwierc* 40v, 188v; Aleć y owe tytuły/ y te zmyślone służeb zálecánia/ y wízytkie pochlebftwá/ od ludzi nádętych/ á wízelákíego záchowánia ludzkiego kápáiących wymyślone íą. *ModrzBaz* 60; *SkarŻyw* 552; *PaprUp* Kv; Dobrodzieyftwo/ nádzieiá/ miłość/ náuká/ powolność/ pochlebftwo/ wízytko to nam miłość v ludzi iedna. *KochCn* B4v; Drudzy prósbą, pochlebftwem, ábo też zmyślonym Nabożeńftwem biorą chleb ludziom omamionym. *KlonWor* **, *ded* **2.

W przeciwstawieniach: »pochlebstwo ... (prawa a. szczyra a jasna) prawda (8), cnota (2), bojaźń boża, chęć szczyra albo umysł, miłość cnot, łajanie« (14): Co wízytko íście nie s pochlebftwá/ ále s práwey prawdy [...] káždy Wielmożności twej/ íłuznie przywłáfczyć może. *RejWiz* A3, A4, 182v; *Leop* *B2; *RejZwierc* A4; Lepiey íełt íłyłzec káiánie mądrego/ niż ípiewánie ízalonego/ to íełt pochlebftwo *BielKron* 80v; *GórnDworz* K7; Lepiey íż prawdą obráziłz/ Niż pochlebftwem wízytko íkáziłz *RejZwierc* 232, 50; *ModrzBaz* 39v; Nie przez pochlebftwo/ áni złoté dáry/ [...] Ale przez cnotę ná mieśce wáźnieyłzé Godziłz/ Wapowłki *KochFr* 104; (*nagł*) Ráki ná ípráwy dziłieyłzé. (-) PLáci dziś cnotá [...] Tráci pochlebftwo *PudłFr* 46; Ato íełt niepochlebftwo zadne/ ítzira á íalna prawda *PaprUp* F3v, Kv.

W porównaniu (1): Przeto niechay niełubi ucho twe cnotliwe Pochlebftwa/ ktore/ iako źwierciádło fałłziwe/ Rozną twarz twych poštěpkow tobie ukazuie *KochSat* C.

W charakterystycznych połączeniach: pochlebstwo cudze, czartowskie, łotrowskie, marne (2), miłe (2), od ludzi (2), sprośne (2), świata tego (3); pochlebstwa brzydzić się, strzec (wystrzegać) się (2); czytać pochlebstwa, na oczy kłásć, obaczyć (2), przyjmować, usłyszec; pochlebstwem bawić, skazić, wzgardzać, zafarbować, w pochlebstwach kochać się.

Szeregi: »pochlebstwo abo bojaźń« (2): *MurzNT* 108v; Ale y tákowe zábiegániá/ nie ták z chęci ífczyrey/ ábo z vmysłu/ iáko z pochlebftwá/ ábo z boiáźni [*adulatione metuve*] częftokróć bywáią czynione *ModrzBaz* 39v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»pochlebstwo i chwałá« (1): Krolowie y ksiáżetá ktorzy fię w pochlebftwách y w chwałách ludzkich ták kocháią/ że fię ludzmi być zápomináią [...] *WujNT* 448.

»(nie) pochlebstwa i (ani) dáry« [*szyk 1:1*] (2): wzgardź dáry/ y pochlebftwá/ rádne ludzi íobie obieray/ prawdziwe y przykłádne dołwiadczone *BielKron* 258; *KochFr* 104. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*]

»pochlebstwo, (a) dudkowanie« (2): Abowiem takim pochlebstwem á takim dutkowaniem/ ktore tobie nie pochodzi s fercá prawego/ czynisz więcey lekkości y łobie y ołobie oney/ niżli poczciwości. *RejPos* 243; *RejZwierc* 147.

»(nie) kłam(stwo) i (ani) pochlebstwo« (2): prawdá w vciech niechay ządwi będzie/ nie kłam/ áni pochlebstwo. *GórnDworz* K7; *WierKróc* Av.

»pochlebstwo, (i) łagodna mowa, łagodne mowienie, łagodność w uściech« [szyk 2:1] (1:1:1): ábowiem takowi/ nie Pánu Krytułowi fluzá/ ale fwemu brzuchowi/ á przez łagodną mowę/ y pochlebstwo/ zdrádzaią fercá proftych ludzi *KrowObr* 240; *Mącz* 25d; Takimi fię towárzyfkámi nie báwiłá ktorym pochlebstwo y łagodność w uściech tkwiłá *SkarŻyw* 13.

»pochlebstwo a leż« (1): Dwoia przyczina ielth niewieściego płaczu, iedna z łprawey lutości á druga z pochlebstwa á zelży. *BielŻyw* 31.

»pochlebstwo, (a) nieprawda; pochlebstwo z nieprawdą« [szyk 3:2] (3:2): Bo tá cześć co z nieprawdy á s pochlebstwá roście/ Rownie by Sroká Wronie klániálá fie proście. *RejWiz* 55v, 77v; Bo pochlebstwo z nieprawdą/ což fá łobie w rodzye/ Ktora nie ma mieycá mieć/ w poczciwym narodzye. *RejZwierz* 81; *GórnDworz* Ee7; *RejZwierc* 49v.

»nie pochlebstwo ani obłudność« (1): gdyć fie zdarzy ná prawego/ łczyrego/ á cnotliwego przyiacielá trefić/ ktory nie s pochlebstwá/ áni z żadney obłudności okażeć fie prawym przyiacielem być/ o to iuz takiego choway zá łkarb *RejZwierc* 90. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»pochlebstwo a omylny język« (1): Ewányelia [...] kthorá nápiłá Máttheuż s. w xxij. kápi. Przeciwko pochlebstwu á omylnemu ięzyku *RejPos* [249]v.

»pochlebstwo i postawa« (1): Będzieć dofyć pochlebstwá dofyć y postáwy/ Lecż byś weźrzáł pod ięzyk náłáłbyś iad práwy. *RejWiz* 59.

»pochlebstwo, (a, abo) pożytek« [szyk 2:1] (3): *RejWiz* 161v; *RejZwierc* 258v; Hiftorycy też nie zázdy śmieli wśzytkiego piłác: y nie o wśzytkim też wiedzili. A drudzy wiedzác/ z pochlebstwá/ ábo dla pożytku iákiego/ wiele zmyślali *CzechEp* 423.

»pochlebstwo a przylizowanie« (1): Immergere se blanditiis in consuetudinem alicuius, Wkraść fie w kogo pochlebstwem á przilizowaniem. *Mącz* 218c.

»pochlebstwo z zazdrością« (1): Nie łzácuyże moy brácie/ iedno co ielst prawdá/ A pochlebstwo z zazdrością/ niech idzye do dyabłá. *RejZwierz* A4.

Wyrażenia przyimkowe: »bez, (o)krom pochlebstwa« = mówiac prawdę, nie przesadzając, nie pochlebiając (16:2): *RejZwierz* 48v, 49v, 53v, 66, 72v, 88v; *GórnRozm* Iv; áby wżdy Papież [...] ná to niektore wybrał/ ktorzyby tego dogłádáli/ coby kościelne niedośtátki ogládáli/ á bez wżego pochlebstwá iemu powiedzieli álbo vkazáli *BielKron* 216; *GórnDworz* C7, K6; *RejPos* A3; *RejZwierc* 240; AZali łam nie przyznałz krom pochlebstwá wżego/ Poyrzawłszy ná ołobę tego Zawáckiego/ Ze z onych wśzytkich Grekow by był ktory żywy/ Nie był ták żaden mężny y ták vrodziwy *PapPan* P, D3; *Oczko* A2v; *PudłFr* 52; Tyś [Stanisław Minski] przed inżemi/ (mówiac bez pochlebstwá) W oczu mych łtánáł: Bo cię Bóg nádárzył/ Tym/ co dżis w ludziéch ielst nowiná wielką. *ZawJeft* 3; Ian Zbáráwki/ Woiewodá Brácláwki/ bez wżego pochlebstwá/ ołobliwy człowiek Rycerfki *VotSzl* C.

~ W charakterystycznych połączeniach: mować bez ((o)krom) pochlebstwa (2), powiadać (powiedzieć) (3), przyznać (3), rzec (2), zeznać. ~

»z pochlebstwa« = *adulatione* *Modrz* (25): *BielŻyw* 31; *MurzNT* 108v; [władza] nye chytrófcyą álbo mocą ich [namiestników Piotra] [...] przywłańczoną/ áni z pochlebstwá álbo głupstwá ludzkyego im pozwoloná/ ále od páná lámego daná *KromRozm III* N6v, Mv, O8; *RejWiz* A3, A4, 55v; *Pirrus* po kilku bitwach gdy mu winzowáli/ Niektorzy go s pochlebstwá Orłem buynym zwáli. *RejZwierz* 25, A2, A6v; Gdzye przyśzedł [Jowisz] miedzy profty lud/ kościół záłożył swym nakładem/ do ktorego fwoy obraz y gośpodarzá swego wftáwił/ álbo krolá oney zyemie s pochlebstwá/ chcąc tym sobie przyiaźń v nich zachować. *BielKron* 24v; Zydowie s pochlebstwá mowili [o *Herodzie Agrypie*] Boży tho głos á nie człowieczy *BielKron* 141 v, 114, 132, 145v; *RejAp* 25v, 27; *RejPos* 231v; gdj był [Aleksander Wielki] ránion [...] tedy fie zbieżeli pochlebce około niego powiedáiąc/ iáko tho ieft stráfzliwa rzecz y záłoŃna ná Bożą krew pátrzyć/ bo go s pochlebstwá ziemřkim Bogiem zwáli. *RejZwierz* 49v, [28³], 90, 188v; *ModrzBaz* 39v; *CzechEp* 423.

~ W charakterystycznych połączeniach: całować z pochlebstwa, czynić, mówić, odpowiedzieć, przypisać, (prze)zwać (2). ~

Personifikacje (5): Pochlebstwo fie vmizga z nadobną poftáwá/ Więc tu zá vchem fzepece z oną pilną řprawá. *RejWiz* 40v, 40; Pochlebstwo y Nienawić/ zkodnice tve oni. *PaprUp* A3.

W połączeniu szeregowym (1): O nędzny swiecie toć v ciebie [...] łotrořtwo/ wřzeteczeńřtwo/ pochlebstwo zá ftoły á ná máieřtaciech fiedzi: á prawdá řwięta s řprawiedliwořcią w řrogim więzyeniu *RejPos* 322v.

Szereg: »pochlebstwo z pożytkiem« (1): Zá nią [Wenus] dwoie pácholąt Pochlebstwo s Pożytkiem/ Ten był pięknie vbrány prawie ná wřzem zbytkiem. *RejWiz* 39.

W przen (5) : DAlekoć tym to tzáfem ten zacny Dom řłynie/ [...] LArwą márną fie brzydząc/ kła^mřtwá y pochlebstwa *WierKróc* Av; Bo iákokolwiek myřł hářda swym pochlebstwem sobie pomoc chce/ y ná vmocnienie złey řáđzey [!] řwoiey przyzwolenia řwiętych Zborow řzuka *Skarředn* 182; A iáko to więc bywa/ v ludzi zábáwionych/ přętko řię pochlebstwo wkráđnie: gdy od drzwi ferdecznych zaráz odepchnione nie będzie *Skarřyw* 212, 212 *marg*; Kochmiřtrz teras wam bedzie potrawi podawac/ prawde nie pochlebstwo/ nieořzukania/ niezrade *PaprUp* Kv.

Przen (17) : Słuchay co Ewanyelifhá s. piřze/ iż przyřzłá řkacząc [= tańcząc] márna dzyewká oney złey pániey [tj. *Salome*] (*marg*) Pochlebstwo řkacze á prawdá márnie ginie. (–) *RejPos* 322v.

a) Przyjemności doczesne (16) : A wielkiem pochlebstwem/ przywiodłá go [złość] ktemu/ áby fie řam wřobie kochał przepomniawřły bogá *RejPs* 53.

pochlebstwo czego (1): żebyřmy řię zořtáli przy koronie y dobrách onych ktore Bog obiecał/ tym ktorzy dla niego pochlebstwo řwieckich dobr wřgářdzili. *Skarřyw* 532.

pochlebstwo czyje [w tym: *G sb i pron* (9), *pron poss* (4)] (14): znáćzne řá pochlebstwá iego [diabła] *RejPos* 33, 40v, [323]v; *Kochřr* 110; Lecz iáko řámá [Fortuna] oczy záfłoniłá/ Ták swym pochlebstwem ludzi pobłáźniłá: Ze drugi wysřzey nołá gębę noři *Kochřieř* 35; *Grabowřet* L; nie vtrapi ona [Wenera] Nikogo, iedno tego kto řię iey řam poda: [...] Tych odwodzi pochlebstwem swym od rády zdrowey. *Ciekřotr* 17. Cf Wyrażenie.

Wyrażenie: »pochlebstwo świata tego« [szyk 6:1] (7): *RejAp* 25 v; okazać też zafię raczył [*Pan Jezus*] pochlebstwo światá thego/ iáki lie też iad á szkodliwa zarazá w nim zámknąć á okazać może *RejPos* 251, 39, [323]; *WujJudConf* 12v; Czemu to wefele/ ládá zábawá y pochlebstwo światá tego wnas tłumí *SkarŻyw* 127, 352.

Szereg: »ludartstwo a pochlebstwo« (2): áby nas ten obłędny świat nigdy nie mógł odwieść od ciebie/ tymi omylnemi ludártwy śwemi/ á pochlebty śwemi *RejPos* [323]v, 40v.

a. Donosicielstwo (1) : (*nagł*) *Vrządnik* [*donosi panu*]. (–) [...] Więc gdy iádá ná podroź/ tedy robić nie chçá/ A mnie iedno poóichu/ wšytko láiac šzepçá. [*tu koniec wypowiedzi urzédnika*] To więc zá to pochlebstwo/ iuź [*urzédnik*] cały rok krádnie *RejZwierz* 138.

Cf **POCHLEBIANIE, POCHLEBOWANIE**

EW, (JDok)